

ÉGERHÁZI IMRE

Erdély

A katalógus az Égerházi Imre Erdély című kiállításának alkalmából került kiadásra.

A kiállítás megtekinthető: 2007. június 5-étől július 13-áig, a Vármegye Galériában, Budapest, Vármegye u. 11. Megnyitja Székelyhidi Ágoston művészeti író.

2007. október 2-ától 25-éig a Budapest XII. kerület Hegyvidék Önkormányzata Művelődési Központ kupola-termében, Budapest, XII. kerület, Csörsz u. 18. Megnyitja Pokorni Zoltán XII. kerületi Önkormányzat polgármestere.

A megnyitókön közreműködnek a Djabe zenekar zenészei.

A kiállítás megrendezését lehetővé tették: Budapest XII. kerület Hegyvidék Önkormányzata, Debrecen Város Önkormányzata, Hajdúhadház Város Önkormányzata, Gramy-H Kft., Déri Múzeum, Civis Hotels Zrt., Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság Debrecen, Dóczi Gimnázium Debrecen, Somogyi Éva, Bölcskey Zoltánné, Pap Gergely, dr. Keresztes László, dr. Jurcsák László, Barabás Tamás, Csilányosi Júlia, Égerházi Tamás, Pataki Attiláné, Schaff Zoltán, Égerházi Péter, ifj. Égerházi Imre, Égerházi Attila.

Köszönet jelentős segítségéért Révfalvi Ivánnak, Máthé Andrásnak, Klinszky Gábornak, Béres Lászlónak, Gonda Attilának, Sárkány Gábornak, Gyulay Lászlónak.

Kiadó: © 2007 Gramy-H Kft.
Felelős kiadó: Égerházi Attila
Reprodukciók: Máthé András, Klinszky Gábor, Boldizsár Zoltán, Égerházi Attila, Lukács Tihamér
Fotók: Nagy László János, Balási Csaba, Sándor Margit, Égerházi Attila
Grafikai tervezés, nyomdai előkészítés: Gramy grafikai stúdió
Szkennelés, levilágítás: Duotone Repro
Nyomda: PharmaPress Kft.

www.egerhaziimre.hu www.varmegyegaleria.hu
www.djabe.hu

GRAMY.

Égerházi Imre festőművész, 1925–2001

Égerházi Imrét már az ezredfordulón az Alföld egyik vezető mestereként tartották számon. Művészete és művészeti szervezőtevékenysége Magyarországon és a határon túl is nagy elismerésben részesült. Hajdúhadházon született, a 16. századi freskófestő, Égerházi Képiró János kései leszármazottaként. Kisgyermekként költözött be szüleivel Debrecenbe a 30-as évek elején. Képzőművészeti szabadiskolában tanult Debrecenben, mestere Menyhárt József festőművész volt.

1962-től több mint száz egyéni és négyszáz csoportos kiállításon vett részt, az Egyesült Államoktól egész Európán és Magyarországon át Japánig. 1964-ben alapító tagja volt a Hajdúböszörményi Nemzetközi Művésztelepnek, ahol harminc éven át dolgozott. A hetvenes évek elejétől húsz évig vett részt és tíz évig irányította az Üzemi Tárlatokat. 1982-től újraszervezte és haláláig vezette a Hortobágyi

Alkotótábort. A határon túli magyar művészek legkiemelkedőbb magyarországi patrónusaként tartják számon a 60-as évek végétől 2001-ig. A kilencvenes években a franciaországi St. Michel-i művésztelep tiszteletbeli elnökévé választották.

Élete végéig töretlen lendülettel dolgozott, kezdetben hivatalnoki állása mellett otthoni műtermében és a hazai, illetve külföldi művésztelepeken. Égerházi Imre nem csak saját művészeti boldogulását menedzselte sikeresen, hanem sokat tett művész-közösségekért, kollégákért is. Ezért tisztelték és szerették az átlagnál jobban.

Élete során huszonegy állami és szakmai kitüntetésben részesült. Hajdúhadház díszpolgári címet adományozott részére.

Képei megtalálhatók a hajdúhadházi Égerházi Imre emlékházban, hazai és nemzetközi múzeumokban, közintézményekben és gyűjtőknel.

Erdély jegyében is

Égerházi Imre vonzalmi és művei

Harmincöt éve rajzolja, festi Erdély tájait Égerházi Imre. Csak hát a jeles mester Hajdúhadházon született és Debrecenben él. Mi indíthatja távoli vonzalmait? Miről vallanak művei?

Kiscserkészként járt először Erdélyben, 1941 nyarán. Rév környékén táboroztak. „Azóta el nem múló csodálat és szeretet tölt el e táj iránt” – írja emlékezéseiben. Talán egy kicsit túlzó, de hiteles ez a magyarázat. Az érzelmi és szellemi önállóság első lobbanásai mélyen beleégetik a lélekbe csodálatuk vagy iszonyodásuk tárgyát. Olykor ez a tárgy maga el is törpül hatásának ereje, súlya mellett. Itt más-képp történt. Égerházi Imre, az érett férfi és a tudatos művész, szembesülni akart azzal a különös élménnyel, immár a tapasztalat, a viszonyítás, az önismeret szélesebb alapján is. Mikor tehetette, ismét Erdélybe utazott. Legközelebb erre 1956-ban nyílt lehetőség. Emlékezései szerint „Marosvásárhelyig mentem, szétnéztem a Somos-tetőről, sorozatnyi rajzot készítettem a Marosról, majd a Göcsi Máté utca végén fekvő román temetőről és fatemplomról. Nyárádköszvényesen, Nyárádszerdahelyen, Szovátán, Borszéken is festettem...” Igazában tehát ezzel az érett, tudatos szembesüléssel kezdődött a máig húzódo harmincöt év.

Gyergyószárhegyen 2001-ben

Maga a vonzalom újabb és újabb forrásra talált. Kiderült, hogy Égerházi Imre egyik őse, a bõsházai Égerházi Mihály 1670-ben Apafi Mihály erdélyi fejedelemtől kapott nemesi oklevelet és címet, melyen a „Művészetért és hazáért” jelmondat szerepel. Ez az ág pedig nyilván azonos a mezõbándi Égerháziakkal, akik korábban, Bethlen Gábor uralkodása idején „képíró” mesterségükrõl híresültek el, címeükbe ezért kerülhetett paletta és ecset. Képíró Égerházi János és István munkái közé sorolják például

Gyimesben 1973-ban

a gyulafehérvári palota mennyezetdíszzeit és a gyulakutai református templom színes kazettáit. Eddig jutott vonzalma okolásában, sőt kutatásában Égerházi Imre. Fõlõslegesen? A lélek tartományában semmi sem fõlõsleges, ami érzületet, hangulatot táplál. Esetünkben egyenest szükség volt erre a fokozott bensõ hajtóerõre. Égerházi Imre ugyanis mint a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelep alapító tagja részt vállalt a szervezésben is: 1969-tõl közvetítette, intézte az erdélyi alkotók meghívását. Ma, a Hortobágyi Alkotótábor vezetõjeként ugyanezen a nyomon halad. Nem kevés akadályt kellett és kell elhárítania. Nem kevés felelõsség szakadt és szakad rá. Ezért szükséges a mindig megújuló bensõ hit és erõ.

Közben gyarapodtak a festmények, a rajzok, a metszetek is. Égerházi Imre úgy maradt hûséges az erdélyi tájhoz, hogy együtt mutatja meg váltózó és örök vonásait. Bihartól Gyergyóig szinte minden jellegzetes látványról vázlatot gyûjtött fûzeteibe, mappáiba. Befejezett alkotásai azonban a látvány részleteit formák, színek, szerkezeti tagok egységes rendszerévé összegezik. Ezeken a felületeken fõleg a mozgalmasság és a nyugalom, a hajlékony finomság és a nagyarányúság kifejezõelemei uralják. Vagyis ebben a módszerben és szemléletben van mit és mivé alakítani, mennyiségben és minőségben szüntelenül.

Égerházi Imre tájábrázoló mûvészete öntörvényû pályán bontakozik mind teljesebbé. Tudjuk, emberi vonzalmaival párhuzamosan. Mindkettõ – Erdély jegyében is.

*Székelyhidi Ágoston
Erdélyi Tükör, 1990. július
II. évfolyam 2. szám*

Először Magyarországról

Alkotótábor Gyergyószárhegyen

Ez évben meghívást kaptunk – Madarász Gyula festőművész és én – a Hargita megyei művelődési felügyelőség, a Romániai Képzőművészek Szövetsége csíkszeredai fiókja és a gyergyószárhegyi alkotótábor vezetőségétől, hogy az idei, sorrendben a 16. rendezvényen vegyünk részt. Első ízben fordult elő, hogy magyarországi festőket hívnak a Barátság elnevezésű szárhegyi alkotótáborba.

Szárhegy az egykori Gyergyószék tekintélyes nagyközsége. A medence észak-déli tengelyének közepében fekszik, az északkeleti hegyvonulat lába alatt. A falu a sík lapályon, a ferencesek kolostora, ahol a művésztelep volt, a hegynek erdő koszorúzza félköríves magaslati hajlatában.

A kolostort Lázár István adománya alapján 1665-ben kezdték építeni. A Lázárok a 15. századtól főemberek Csíkban, helyi főtisztok, de országosan is jelentős közéleti szerepet töltenek be. A ferences szerzeteseket Gyergyó, Csík, Kászon főbírája 1642-ben telepítette a környékre. 1951-ben a kolostor szerzeteseit elvitték, elítélték, és a kolostor a Lázárkastéllyal együtt pusztulásnak indult. Körülbelül huszonöt évvel ezelőtt siralmas romjaiban láttam az épületeket. Tizenhat évvel ezelőtt Zöld Lajos és sok ismert más magyar festő, közéleti ember és lokálpatrióta elhatározta, hogy Gyergyószárhegyen Barátság elnevezéssel művésztelepet létesít, restaurálja a kastélyt is, ahol magyarok, majd románok és mások együtt festenek. A környék székelysége összefogott, társadalmi munkával, nagyon kevés pénzzel, de annál nagyobb hittel és akarattal és végtelen buzgalommal csodálatos módon helyreállította előbb a kolostor egy részét, később pedig az 1532-ben épült emeletes udvarházat restaurálták, és a művészek által adományozott képeket itt állították ki a lovagteremben és a felette lévő padlásterben. Sok száz látogató nézi meg naponta ezeket a képeket és csodálja az újjászületett Lázárkastélyt. A helyreállítás még mindig folyik, egyre nagyobb nehézségekkel.

Amikor Zöld Lajos munkára hívta az erdélyi népművészeket, azok egy emberként jelentkeztek, és így alakult meg a faragó kaláka, amely a székeket, asztalokat, szekrényeket csinálta. Ugyanezt tette a szépfestő kaláka. Az ágyneműket, abroszokat, függönyöket a varró kaláka, a takarókat, szőnyeget a csíkdámfalvi szövőnők készítették. A szép-teremtő kaláka csinálta a csillárokat, vasmunkákat az ajtón, a ládákon. A korondi fazekasok a helyiségek díszítésére tányérokat, bokályokat, kályha-

csempéket és más díszeket adtak. Ezt az óriási szépítő munkát 1978-tól 1981-ig végezték el. A székelők e példátlan összefogásának eredménye az, hogy az erdélyi magyarság ott, Gyergyóban olyan alkotótábort hozott létre, amelyik egyedülálló a világon, mert egy nép minden teremtő kincsét megmutatja.

Az alkotótáborban idén harminc művész vett részt. Többségükben román festők és szobrászok, valamint Romániában élő magyar nemzetiségű művészek.

Azon kívül, hogy a „Szenthegyet” és környékét bebarangoltuk motívumgyűjtés céljából, a tábor tagjait távolabbi tájakra is elvitték. Ilyen volt a korondi, a csíkszeredai és a békási kirándulás. A korondi 13. kerámiai vásár két napig tartott. Mi az első nap a vásár rendezőinek a vendégei voltunk. A legjobb fazekasok kipakolták munkáikat Árcsón, így igen bő választék volt. Nekem különösen a Pál és a Tófalvi család készítményei tetszettek. A selejtes ízlést azonban sajnos sokan kiszolgálják, ezért elhagyják az ősi forma- és színvilágot. Néhány mesternél ezt szóvá is tettem. A válasz a következő volt: tudjuk. Ilyen az igény, ezt veszik, nekünk meg kell élni, ezért fel kell adni az elveinket. Valamit tenni kellene ellene...

Ezen a vidéken annyi a festői téma, hogy ezek révén évekig lehetne dolgozni, egyébként is Erdélyre jellemző a festői motívumok gazdagsága. Itt nem az volt a probléma, hogy mit fessünk, rajzoljunk meg, hanem az, hogy mit ne. A mise után odajött hozzám két feketébe öltözött idősebb asszony. Az egyik megkérdezte, hogy hová valók vagyunk, s mikor megtudta, hogy Debrecenbe, arra kért, mondjuk meg Sztráti Rozáliának, a leányának, jó egészséget kíván, vigyázzon magára. Könnybe lábadt szemmel sóhajtotta, „istenem, mennyi fiatal elmegy innen”. S inkább magától vagy tőlünk – nem tudom – kérdezte: „miért kell ezeknek elmenni?”

Az alkotótábor ideje alatt több esetben részt vettünk a helyi vagy környező falvakban lévő búcsúkon. Az első búcsú a szárhegyi (Szármányhegy) kápolna előtt volt. Ezt 1400 előtt építették, írásos emlék korábbi időről nincs. A hegyet Szenthegynek nevezik. A kápolna előtti oltárt körülfogta a nép. Hallgatták a magyar misét. Szállt az ének Gyergyó és Ditró felé. „Itt a hegytetőn, az Úr színe előtt álltok – mondta István ferences rendi atya –, rajtatok múlik, hogy a jövőben is álljanak itt e hat évszázadot élt falak. Magyarokat lássanak, és magyar éneket vigyen szét a szél a hegyeken.”

Az alkotótábor résztvevői

Az egyik búcsún Anne Christel Bieling dán festőnő megkérdezte, miért sírnak most a papok meg az emberek? Ez a mi himnuszunk, feleltem. A beszédek és szavalatok után elénekeltük a Szózatot. Ekkor ugyanazt kérdezte. Mivel nem tudtam lefordítani németre, azt mondtam, ez a második himnuszunk. Mikor a székelly himnuszt énekeltük, ismét megkérdezte. Ez pedig az itt élő magyaroké, feleltem. De hát miért sírnak, ha már ilyen sok himnuszuk van? – kérdezte. Milyen nehéz ezt megmagyarázni!

Augusztus 20-án, a Szent István-napi ünnepség alkalmával a Szárhegyen megszentelték a hősi halottak emlékművét. A román kollégák egy része ott volt és örömmel, megértéssel figyelte a színpompás megemlékezést és ünnepséget.

Nagy élmény volt Kányádi Sándor költővel való találkozásunk is. Beszélgetésünk során szeretettel emlékezett Debrecenre, debreceni írókra, ismerősökre, különösen Márkus Bélára, Görömbei Andrásra, és mint ahogyan mondta, szép emlékekkel távozott Debrecenből.

Illyés Kinga műsorán a kastély lovagtermében üres szék nem maradt. A kétórás műsor zenei kísérelője Hencz József marosvásárhelyi zenetanár volt. Olyan élményben volt részünk, amelyet elfelejteni egy életen át sem lehet. Illyés Kinga belesüvítette a terembe „aludtál-e késeken?!?” és a néma, döbönt csend után Temesvár, Bukarest, forradalom, az ígéret, rendőrségi jegyzőkönyvek, kiáltványok, rádióban elhangzott szövegek, énekek, versek, s

minduntalan csodálatos aláfestő zene, és egy nagy művész ismételtetlen produktuma mindarról, hogy mit jelent ma magyarnak lenni itt, mit jelent maradni és nem elmenni. Hinni és bízni, tenni a jövőért, az emberi szabadságért.

S a nagyszerű ünnepség végén, mint annyiszor máskor, most a jelenlévő román kollégák hallhatták és láthatták a könnyező magyarokat, akik nemcsak a himnuszok alatt sírnak, hanem akkor is, amikor azt éneklük, „Ó, én édes jó Istenem, oltalmazóm, segedelmem...” „Vándor székelly reménységet!... Jézus, áldd meg Erdély földjét.”

Az ünnepség után megkérdeztem az egyik román festő kollégát, aki nem tud magyarul – s egész meghatódott volt –, hogy milyennek találta az előadást. Elmondta: nagyszerűnek, Európa mércéjével mérve is magasszintű előadásnak, s örül annak, hogy egy ilyen műsort láthatott, és úgy érzi, mindent megértett...

Az alkotótábor ideje alatt készített képek közül mindenkitől egy művet az ebédlőben és a kolostor folyosóján kiállítottak. A záró ünnepségen örömmel hallottuk a román kollégák szakmai elismerését és a búcsúvacsorán fájó szívvel gondoltunk arra, hogy vajon találkozunk-e még. Mert mind a magyar, mind a román kollégák őszinte vágya az újbóli találkozás...

*Égerházi Imre
festőművész*

Hajdú-Bihari Napló, 1990. október 13., szombat

Égerházi Imrének, a Hortobágyi Alkotótábor vezetőjének beszéde a huszadik születésnapját ünneplő Gyergyószárhegyi Alkotótáborban

Tisztelt hölgyeim és uraim, kedves barátaim, kedves kollégáim!

Én egy kicsit meghatódva állok itt. Egy személyes élményemet szeretném először megosztani, mert kapcsolódik ahhoz, amit később kívánok elmondani. 1956 júniusában voltam először ebben a városban, ahol minden romokban állt, és bizonyára Önök is úgy vannak, akármilyen nemzetiségűek is, hogy amikor látják, hogy a nemzeti értékek romokban hevernek, igen sajnálják. Sajnálom én a franciáknál, amikor látom St. Michelben, a francia forradalom idején lerombolt templomot is, de az más fájdalom, és más ez, amikor itt láttam a szárhegyi kastélyt, és a kolostort romokban. Akkor még nem gondoltam, hogy egyszer valamikor a romok tetején, a romok helyén felépülő lovagteremben néhány szót szólhatok azokhoz, akik erre a nagyon ünnepélyes alkalomra, az alkotótábor 20 éves jubileumára eljöttek.

A debreceni műteremben erdélyi kép festésekor, 1990-ben

Öröm volt számomra az, hogy 1990-ben Madarász Gyulával Magyarországról mi ketten voltunk az elsők, legalábbis a Hortobágyi Művésztelép tagjai közül, akik jelen lehettünk ennek az alkotótábornak a kurzusán. Mint említettem én korábban már jártam itt többször, Zöld Lajossal találkoztam is, és mondtam neki, mennyire szeretnék én itt rajzolni, meg festeni. A mappát látta is nálam, tudta, hogy dolgoztam is itt. Aztán amikor hazamentem Magyarországra, amit itt rajzoltam és festettem, azt

Festés Gyimesben 1973-ban

lehoztam a helyi újságokban. Az akkor nagy tett volt, hiszen nem lehetett Erdélyről beszélni. Nem lehetett hivatalosan kiejteni, hogy erdélyi táj, Gyergyóremete, gyergyószárhegyi táj, nem lehetett róla beszélni. Szent megszállottsággal tettem mégis ezt, vállalva a következményeket is, nem törődve vele, hogy nekem ebből ilyen, olyan bajom lesz. Most nem magamat akarom dicsőíteni, kérem, ne hogy félre értsék! Hanem ehhez a tájhoz való hűségemet, és szeretetemet akarom ezzel bizonyítani.

Visszatérve 1990-re, végtelen nagy öröm volt, hogy mi akkor itt részt vehettünk a munkában. És akkor döbbsentem rá, hogy mi a Hortobágyi Alkotótáborral sokkal kisebb eredményességgel nem csak Magyarországon, de Európában is ismertek vagyunk. Pedig ez az alkotótelep sokkal nagyobb, sokkal több eredménye van, és mégse ismert.

Na ezen változtatni fogunk! Igyekszem mindent elkövetni, hogy segítsük ezt a tábort. Kapjanak segítséget, nyíljon az ablak nyugat felé is. Debrecenben már sikerült egy nagyon szép kiállítást megrendezni, és sok más apró dolgot is: kollégáknak katalógust, naptárt, ezt-azt csinálni, nem sorolom. Ez

a szándékunk továbbra is meg van. Én itt ígérem Önöknek, elég sokan hallják, számon kérhetik rajtam, hogy mi továbbra is segíteni fogunk a magunk módján, ahogy tudunk. Azt ebben a pillanatban nem tudom megmondani pontosan hogyan, mert én éppen olyan nehezen jutok ahhoz a bizonyos forinthoz, mint ahogy itt a lejhez nehezen jutnak, de azért majd előteremtjük valahogy, és segíteni fogjuk mindenképpen ezt az alkotótelepet.

A kapcsolatunk nagyon szépen alakult. Először a Hortobágyi Alkotótáborban jelentek meg az erdélyi festők, és örömmel mondhatom Önöknek, hogy ebben az évben, februárban összesen magyar nemzetiségű festő innen az erdélyi részéről 18 volt. 18, maga egy művésztelep! Ez már úgy gondolom, önmagában is nagy segítség, ha nem is emlegettük ezt eddig. *(hirtelen kitörő taps)*

Nem csak magyar nemzetiségű festőket, hanem ukrán, román és más nemzetiségű festőket is hívunk. Közel húsz országból voltak jelen alkotók, tehát a nyugat is jelen volt. Azért hangsúlyozom ezt, hogy

Gaál András, Kémenes Vince és Márton Árpád Égerházi Imrével

Gaál Andrásal a gyergyószerhegyi alkotótáborban

jelen van a nyugat, mert meg kell látni, meg kell arról győződni, hogy a kollégák nyugaton mit csinálnak. Meg kell az ő munkájukat is ismerni, ezáltal teljesebb tud lenni az alkotói magatartásunk.

Nagybánya, amikor egy kultúrember, ezt a szót hallja: Nagybánya, akkor elsősorban az jut eszébe, hogy volt ott egy művésztelep és nagyon sokan dolgoztak ott. Tehát a városról a kultúrembernek egyből a művésztelep jut eszébe. Nem vagyok jó, de azt megjósolom, és az unokáink fogják majd ezt bizonyítani, hogy amikor egyszer arról lesz szó, hogy Gyergyószerhegy, akkor ugyanazt mondják, fogják érezni és gondolni, mint Nagybányánál. Higgyék el, olyan biztos ez, mint ahogyan én most itt állok. És azt, hogy ez megtörténhetett én a magam részéről nagyon köszönöm Zöld Lajosnak, Gaál Andrásnak és mindenki másnak, aki ebben munkálkodott és higgyék el, egy kicsit büszke is vagyok. Büszke vagyok arra, hogy ezt tudtuk mi magyarok és természetesen románok is, ezt tudtuk mi megteremteni, ilyen gyönyörűen összehozni a népi díszítő művészetet és a kultúra másik nagy ágát, az alkotó művészetet, amit Önök itt a falon láthatnak. Adja a Jóisten, hogy ez a művésztelep megérjen nem húszat, hanem sokkal többet, ahogy említették, száz év múlva is ünnepeljék és emlékezzenek rá. Biztos vagyok benne, hogy így lesz, ha megfelelő kezekbe kerül a telep.

Tudjuk, hogy nagyon fontos volt az, hogy legyen egy Hollósi Simon annak idején, legyen egy Gaál András. És fontos, hogy jöjjön egy más valaki, aki majd oda áll, és nem sajnálja az idejét és nem sajnálja a pénzét, semmit sem sajnál, ha kell szemben áll a családjával, ha kell a fél világgal is, de viszi előre, csinálja, nem törődik semmivel, mert van előtte egy cél, amit végre akar hajtani.

Én azt szeretném, ha Gaál András és Zöld Lajos vinnék tovább ezt a dolgot, de nézzenek körül, mint ahogyan én is igyekszem, nézegetem az utánpótlást, aki majd tőlem átveszi. Sajnos azt kezdem tapasztalni, hogy egyre nehezebben találok meg, mert ma már racionálisabbak a fiatalok, az idősebbek talán nem annyira. Azt mondják: és ki fizeti meg a benzint, az ezer forintos telefont? És az a rengeteg idő, amit eltöltök ezzel, fizet ezért valaki? Hát ki fizetett Gaál Andrásnak meg Zöld Lajosnak, meg nekem ki fizet? Csak lelkesedéssel lehet csinálni, és ti is csak így menjetez tovább. Én a magam részéről úgyse tudom abbahagyni.

Amíg tudom csinálom, a közös értékeinkért egymást segítve, ez a döntő, egymást segítve!

Reméljük, hogy továbbra is él a telep és úgy él, hogy büszkék lesznek rá az utódok! Köszönöm.

Gyergyószerhegy, 1994.

„Az Alföld után második nagy szerelmem Erdély”

A címbeli idézet Édesapámtól származik. Ha azt kérdezték tőle, mit szeret legjobban festeni, általában ezt válaszolta.

Gyermekkoromban, a hetvenes évek elején nagyon furcsán néztek rám az osztálytársaim, amikor arról volt szó, hogy ki hová megy a nyáron nyaralni és olyan helyeket említettem, hogy Gyergyóba, Csíkba vagy Gyimesbe. Furcsálltam, hogy nem nagyon tudnak Erdélyről semmit, kivéve, ha valamelyiküknek volt rokona valahol Romániában. Akkortájt gyermeki naivitással kérdezgettem hangosan a szüleimet Marosvásárhely utcáin sétálgatva, hogy miért tartozik ez a hely Romániához, amikor itt mindenki magyar, magyarul beszél. Szegények nem győztek csitítani.

Egerházi Képiró János címere Égerházi László fafaragása.

Imre bátyámmal a marosvásárhelyi főtéren a 60-as évek elején

Édesapám Hajdúhadházon született, abban a városban, ahonnan minden Égerházi származik. A történelmi ősökről annyit tudtak, hogy valamikor az 1700-as évek elején érkeztek a Szilágyságból a hajdú településre. Ezt igazolta a nagyapám házának szarufájában őrzött eredeti kutyabőr is, melyet Apafi Mihály erdélyi fejedelem adományozott 1670-ben Egerházi Mihály bőségi (Szilágyság) elődünknek. A nemesi levél újranemesítésről szól, tehát a család korábban is megkapta ezt a rangot. A hadházi családtagok között az is szóbeszéd volt, hogy valamikor az őseink festők, művészek voltak. Tudtuk ezt, de nem volt beszédtema, nem igazán foglalkoztunk vele. Erdélyi őseink e-vel, Egerházinak hívták magukat, míg a hadházon letelepült három testvér Égerháziként került be a matrikulákba.

Ma is csak találgatjuk, hogy mi ennek az oka, de az biztos, hogy akit Egerházinak vagy Égerházinak hívnak a világban, az rokonunk. Talán az erdélyi fejedelemség és Rákóczi bukása után a megtorlás elől menekült a három testvér a zártnak és védett-

nek mondható hajdú települések egyikébe. Nevüket egy vesszővel megváltoztatták, de mégis megtartották. Másik elmélet szerint a helyi kiejtéshez igazodott a zártabb *é* betű az *e* helyett.

Anyai nagymamám testvére Marosvásárhelyre került a második világháború idején, ahová anyai nagyapámat is vezényelték a második bécsi döntés után. Palotai nagyapám egyébként katonazenész volt, karmester, hangszerelő, akinek abszolút hallása volt és szinte minden hangszeren jól tudott játszani.

A szüleim 1956-ig a rossz magyar-román viszony miatt nem is látogathatták a marosvásárhelyi rokonokat. 1948-ban házasodtak össze, és édesapám mindössze egyszer, 1941-ben kiscserkészként volt Erdélyben.

Így az 1956 nyarán bekövetkezett enyhülés következtében járt először édesanyámmal és a családdal messzi őseinek földjén. Azonnal beleszeretett a tájba, az emberekbe, csodálta az erdélyi magyarok természettel, a kisebbségi léttel folytatott heroikus küzdelmét. A génekben hordozott vonzalom is félélt a táj és az emberek iránt. Ettől kezdve minden évben ellátogatott Erdély valamelyik tájegységébe, folyamatosan felfedezte minden zugát. Lassan a festményei és grafikái egyik legfontosabb témája lett az erdélyi táj és ember.

Gyimesi csángó népviseletben

Abban az időben ez persze nem ment hamar. Nem lehetett még leírni sem az Erdély nevet. A 60-as évek végére azonban a festményei nagy része már Erdélyt ábrázolta. 1970–72-ig pedig éppen az erdélyi képeivel sikerült művészetét magasabb szintre emelnie. Az 1972-es első önálló budapesti kiállítás anyagát is nagyjából ezek a festmények alkották. A mostani, 2007-es tárlatunk is jócskán bemutat ezekből a korszakalkotó jelentőségű művekből. Éppen ennek az 1972-es, MOM-ban rendezett kiállítás kapcsán hívta fel Dr. Szij Rezső művészettörténész a figyelmet, hogy Égerházi Imre valószínűleg az 1600-as évek elején élt Egerházi Képiró Jánosnak a leszármazottja, aki az erdélyi kazettás famennyezetek híres – művészete okán nemesi rangot (illetve újránemesítést) nyert – alakja volt. Édesapám ezután módszeresen kutatta fel az ősoket, ellátogatott mindenhová, ahol Egerházi Képiró János otthagya keze nyomát. A mezőbándi mester festette az alvinci és gyulafehérvári fejedelmi paloták mennyezetét. A gyulaakutai református templom és fa kazettás mennyezete ma is áll és látható. Amikor édesapám belépett a templomba és felnézett a mennyezetre, szinte rosszul lett. Le kellett ülnie a padra. A távoli ős ugyanúgy kerekítette a virágmotívumokat, ugyanolyan színeket használt, mint ő. A génekben tovább élt az ecsetvonás, a színvilág.

Farkaslakán, Tamási Áron szülőházánál

Mónos Áron József korondi népi fazekas mester családjával

Édesapám művészeti szervezőtevékenysége a hajdúböszörményi és a hortobágyi művésztelepek által jól ismert. Kezdetől fogva törekedett arra, hogy minél több határon túli magyar művész szerepelhessen a magyarországi táborokban. Így az erdélyieket is maximálisan patronálta. A 90-es években már anyagi segítséget is nyújtott nekik.

A hetvenes és nyolcvanas években még családi kirándulásainkat is kihasználta arra, hogy a meghívólevelet, pénzt eljuttassa a Böszörménybe és Hortobágyra, meghívott magyar művészeknek. Jártuk a nevezetes helyeket, Gyergyóban, Csíokban, a Maros mentén, Gyimesben, és közben rendszere-

sen „beugrottunk” a festőkhöz, művészekhez. Édesapám megszerettette velem az erdélyi magyar népművészetet, díszítőművészetet, kultúrát.

Korondon visszajártunk Mónus Áron Józsi bácsi fazekashoz. Farkaslakán bemutatott Tamási Áron öccsének, Gáspár bácsinak, aki az emlékházat gondozta. Zsögödön a híres Nagy Imre festőművésszel eltöltött napjairól mesélt, hogyan is elemezték a női nem szépségét, elnyúlva a zsögödi gyógyfürdő betonkádjaiban. Marosvásárhelyen megcsodáltuk a kultúrpalota díszes ablakait. Ez az egész kiadvány nem lenne elég felsorolni mennyi szépet, érdekeset és izgalmasat láttunk együtt.

A nyolcvanas évek végétől a Hortobágyi Alkotótábor rendszeres vendége volt az erdélyi magyar festők színe-java.

Égerházi Imre 1990-ben kapott először meghívást Gyergyószárhegyre. Beszámolóját a telepen eltöltött időszakról, illetve az 1994-ben ott elmondott ünnepi beszédét kiadványunkban közreadtuk.

Az ezredfordulón bekapcsolódott a Véső Ágoston vezette nagybányai telep munkájába is.

Édesapám nem csak a festészetében törekedett az erdélyi magyar kultúra megőrzésére, hanem rendszeresen dokumentálta, gyűjtötte a népi művészet emlékeit. 1973-ban Nagy László János debreceni

filmessel készítették film- és hangfelvételeket a történelmi jelentőségű I. Csángó Fesztiválról.

A nyolcvanas években módszeresen dokumentálta a székely népművészet különböző ágait, filmek és diasorozatok készítésével. Néprajzi alaposággal őrizte meg például a vargyasi bútorkészítők munkáit, a vistai, mérai népviselet, a korondi és csikdámfalvai fazekasság remekeit.

1978-ban Gyimesben esküvői szokásokat gyűjtöttünk Péter bátyám szakdolgozatához. Két napot is eltöltöttünk Tankó Dénes gyimesközéploki vőfélynél és családjánál, akik az elejétől a végéig elmeséltek és elénekelték nekünk egy csángó esküvőt és lakodalmat.

Haláláig elkötelezett híve volt Erdélynek. Gyökereivel ide kötődött, szerette a tájat, az embereket, szemet és lelket gyönyörködtető képeket festett róla. Egyszerre volt erdélyi és magyarországi magyar. Minden igyekezetével és tehetségével a szétszakadt magyar nemzet európai szintű egyesítésén fáradozott. Nyugodtan mondhatjuk, nem hiába, de ne elégedjünk meg ezzel. Akkor tiszteljük őt igazán, ha megyünk tovább az általa kijelölt úton.

*Égerházi Attila
Budapest, 2007. május 2.*

Égerházi Imre a Vármegye Galériában

A kiállítás elsősorban Erdély tájait és embereit idézte. Égerházi tematikája rendkívül gazdag, hazai és külföldi falu- és városképei, erdőrészeletei, tájképei, csöndéletei, arcmásai, csoportképei, gazdag változatban jelennek meg művészetében. A stílusbeli kifejezés változatossága ugyancsak azt bizonyítja, hogy mindenféle realista stílusirányzatot, impresszionizmus, kubizmus, posztimpresszionizmus, egészen a már-már nonfiguratív határáig formavilágába olvasztott. S ami a legérdekesebb, bármelyik „modorban” fejezze is ki magát, a kifejezés őszintesége, hitelessége felől nincs kétségünk. Akár Ady költészetét illusztrálja, akár történelmi pannókat varázsol elibénk – Héjanászt az avaron, favágókat, vásári jeleneteket, tanyasi iskolásokat, Csokonait vagy Káplár Miklóst, pusztuló kutakat vagy temetői jeleneteket, a Hortobágyi pusztát vagy Gyergyószárhegyet – mindegyikben Égerházi Imre jelenik meg. Ennek a művészetnek sajátosan magyar és erdélyi illata van. Képei és a Vármegye Galéria-beli kiállítás bizonyítéka annak, mennyire elevenen él a magyar művész tudatában mindaz, ami a magyarságra és Erdély tájaira, népi életére jellemző, s amiről megfedkeznie senkinek sem volna szabad.

Az 1995-ös kiállítás részlete

Égerházi Imre, dr. Czine Mihály és Kulcsár Edit

Dr. Szij Rezső – Magyar Fórum, 1996. január

A tárlat anyaga

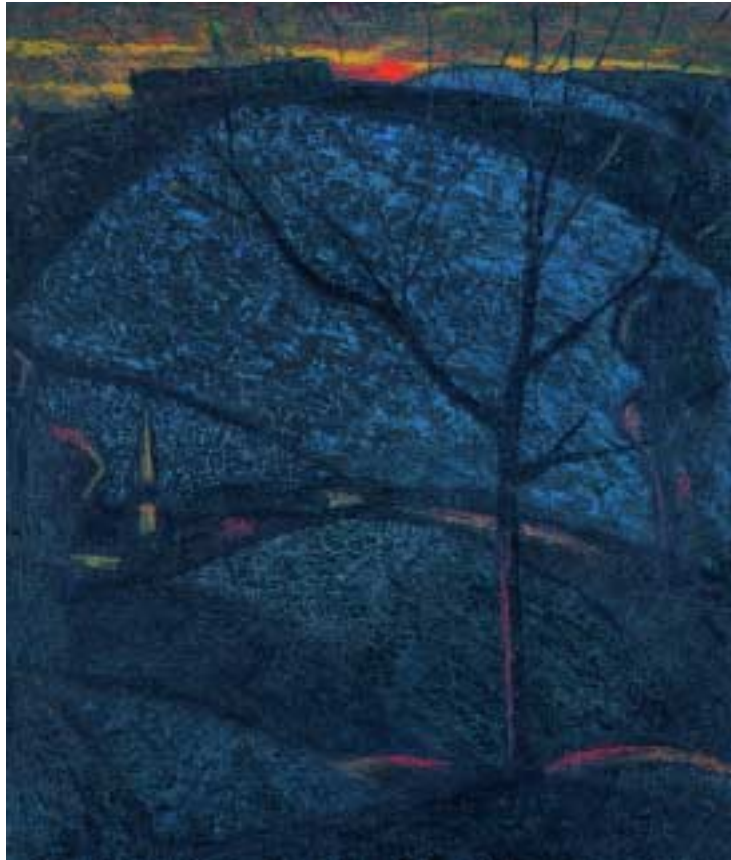
DOMBOLDAL – olaj, papír, 63×67 cm, 1964

HEGYEK KÖZÖTT – *olaj, farost, 84×70 cm, 1968*

HEGYEK KÖZÖTT – *olaj, farost, 80×100 cm, 1969*

ERDÉLYI NAPLEMENTE – *olaj, farost, 38×33 cm, 1969*

ERDÉLYI TÁJ – *olaj, festett üveg, 70×83 cm, 1969*

CSÁNGÓ TÁJ – *olaj, farost, 60×90 cm, 1970*

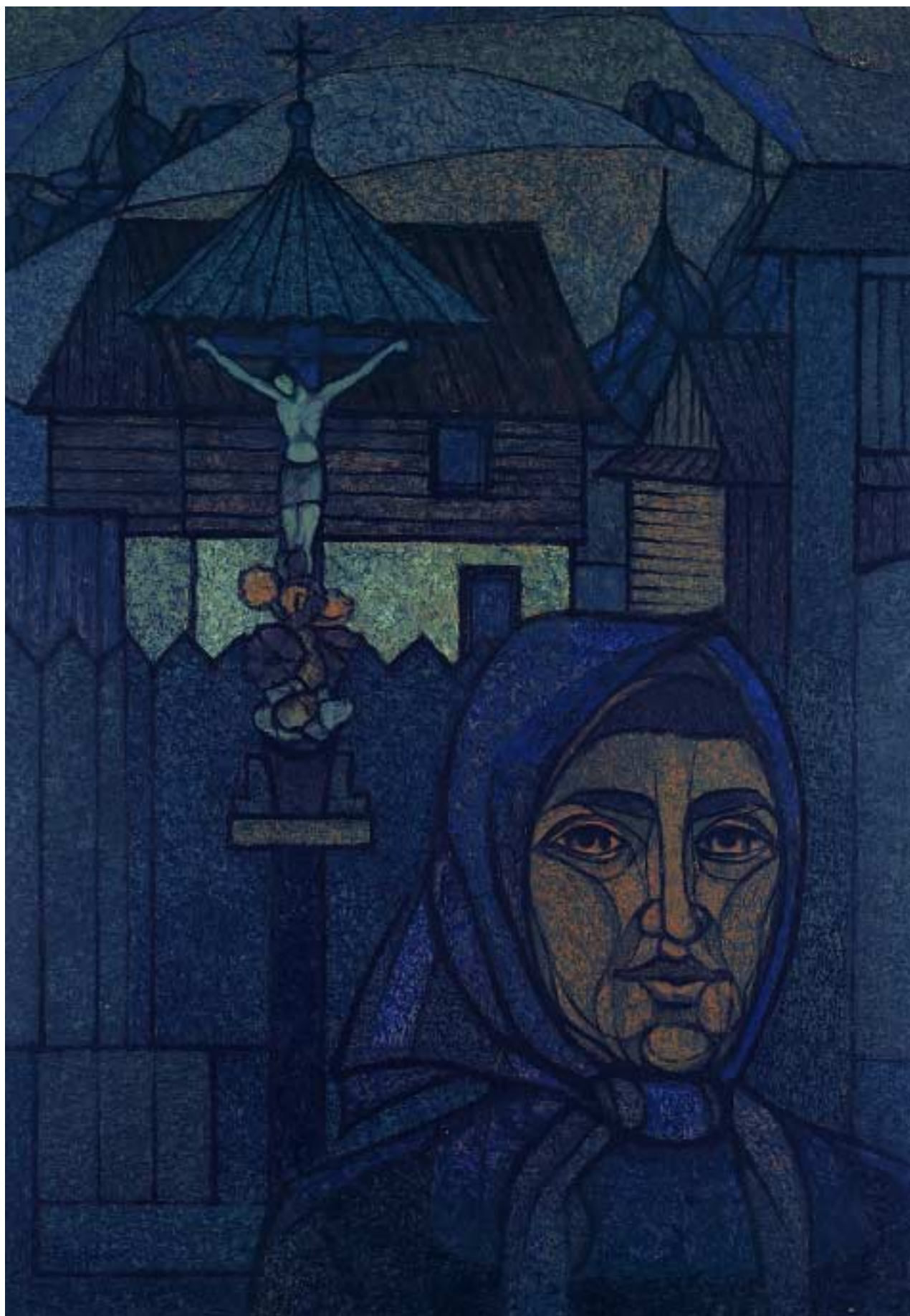
GYERGYÓI TÁJ – *olaj, farost, 70×100 cm, 1970*

ERDÉLYI TÁJ – *olaj, farost, 104×122 cm, 1970*

ERDÉLYI TÁJ – *monotípiá, papír, 40×60 cm, 1970*

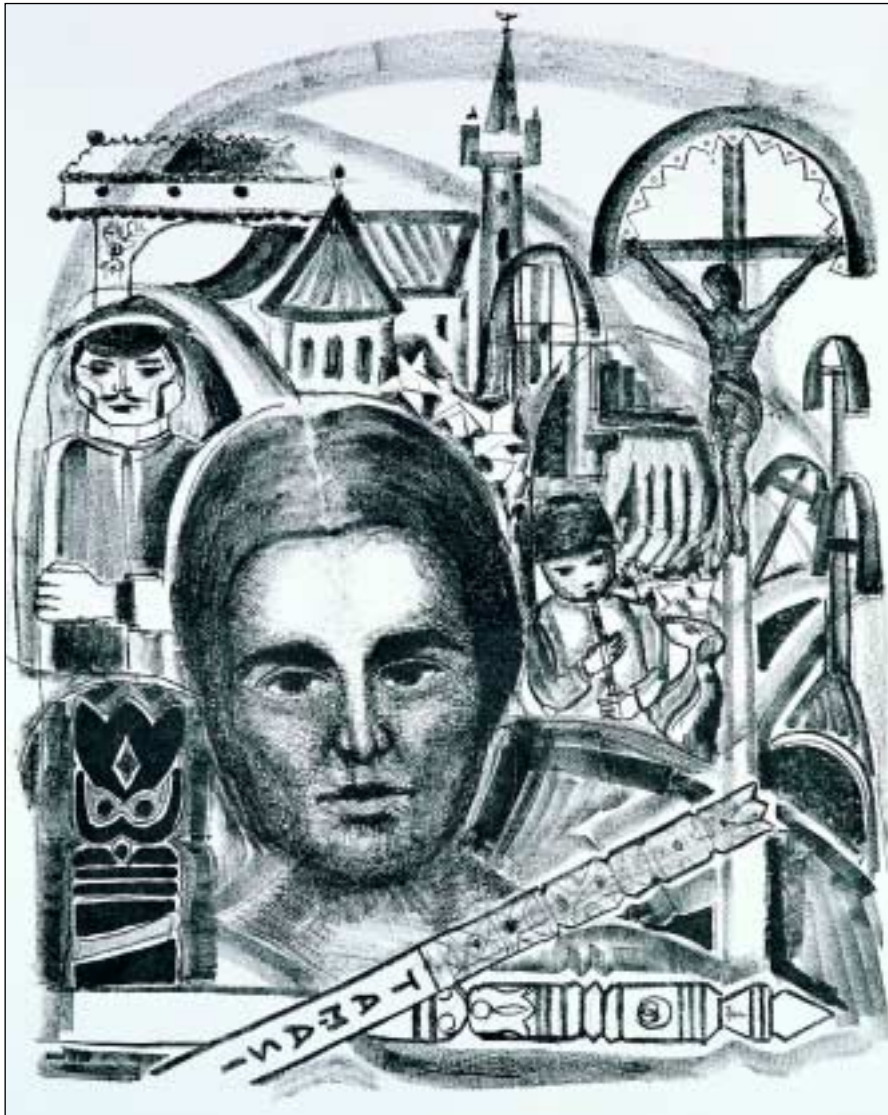
GYERGYÓI TÁJ ASSZONNYAL – *olaj, farost, 100×70 cm, 1971*

BIVALYOK KAZLAKKAL – olaj, farost, 80×100 cm, 1971

LOVASKOCSI – monotípiá, papír, 39×51,5 cm, 1971

TEMETŐBEN FARKASLAKÁN – litográfia, papír, 65×55 cm, 1974
illusztráció Poór Emma verséhez

Poór Emma
Temetőben Farkaslakán

Lábam alatt folytó dudva.
Fekete, roskadt kopjafa,
süllyedő sírhant mellettem,
pléh-krisztus libeg felettem.

Felhőt cibál, hord a szél.
Bomlik döbrentő, tiszta fény.
Lelkem néma, tehetetlen.
Féreg testem hova rejtsem?

SZÉKELY PORTA – *olaj, farost, 80×100 cm, 1971*

EGYÜTT AZ ŐSZBEN – *olaj, farost, 80×100 cm, 1972*

GYIMESI TÁJ II. – olaj, farost, 80×100 cm, 1972

GYERGYÓI TÁJ IV. – olaj, farost, 58×68 cm, 1973

ŐSZI HANGULAT – olaj, farost, 95×122 cm, 1972

GYERGYÓI TÁJ ASSZONNYAL – monotípiá, papír, 40×62 cm, 1973

TÉLI TÁJ III. – olaj, farost, 50×70 cm, 1974

TÉLI TÁJ – olaj, farost, 60×80 cm, 1974

LÁNY – monotípiá, papír, 42×61 cm, 1976

GYERGYÓI TÁJ V. – monotípiá, papír, 38×65 cm, 1976

CSÍKI TÁJ – olaj, farost, 63×75 cm, 1976

CSÍKI TÁJ III. – olaj, farost, 70×80 cm, 1976

MÉLYVÖLGYI TÁJ – olaj, farost, 63×118 cm, 1977

TÉLI CSÍKI TÁJ – olaj, farost, 62×75 cm, 1977

GYERGYÓI TÁJ II. – *olaj, farost, 70×100 cm, 1978*

HATÁRBAN – *olaj, farost, 70×100 cm, 1979*

KOROND 1982 Kupa

É. Gyöngyösi

KOROND – linómetszet, papír, 17×28 cm, 1982

1982

ALSÓSÓFAIVA 1982 Kupa

É. Gyöngyösi

ALSÓSÓFAIVA – linómetszet, papír 20,5x29 1982

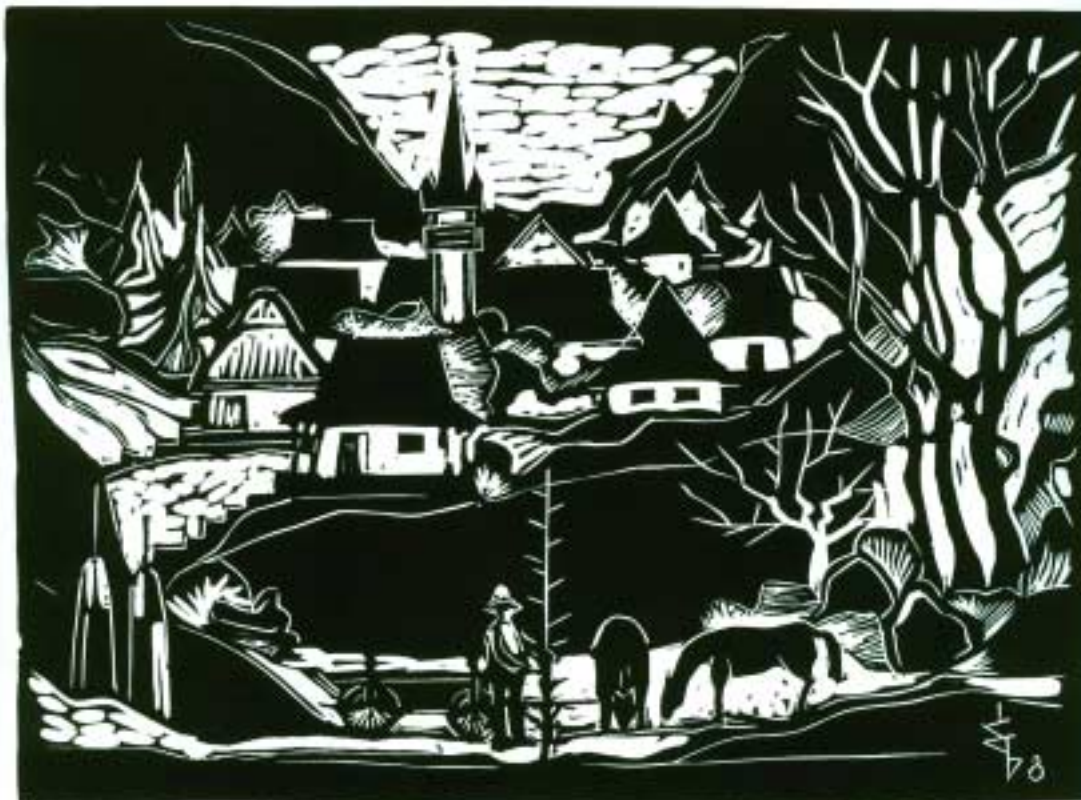
GYIMESI TÁJ – linómetszet, papír, 22,5×18,5 cm, 1981

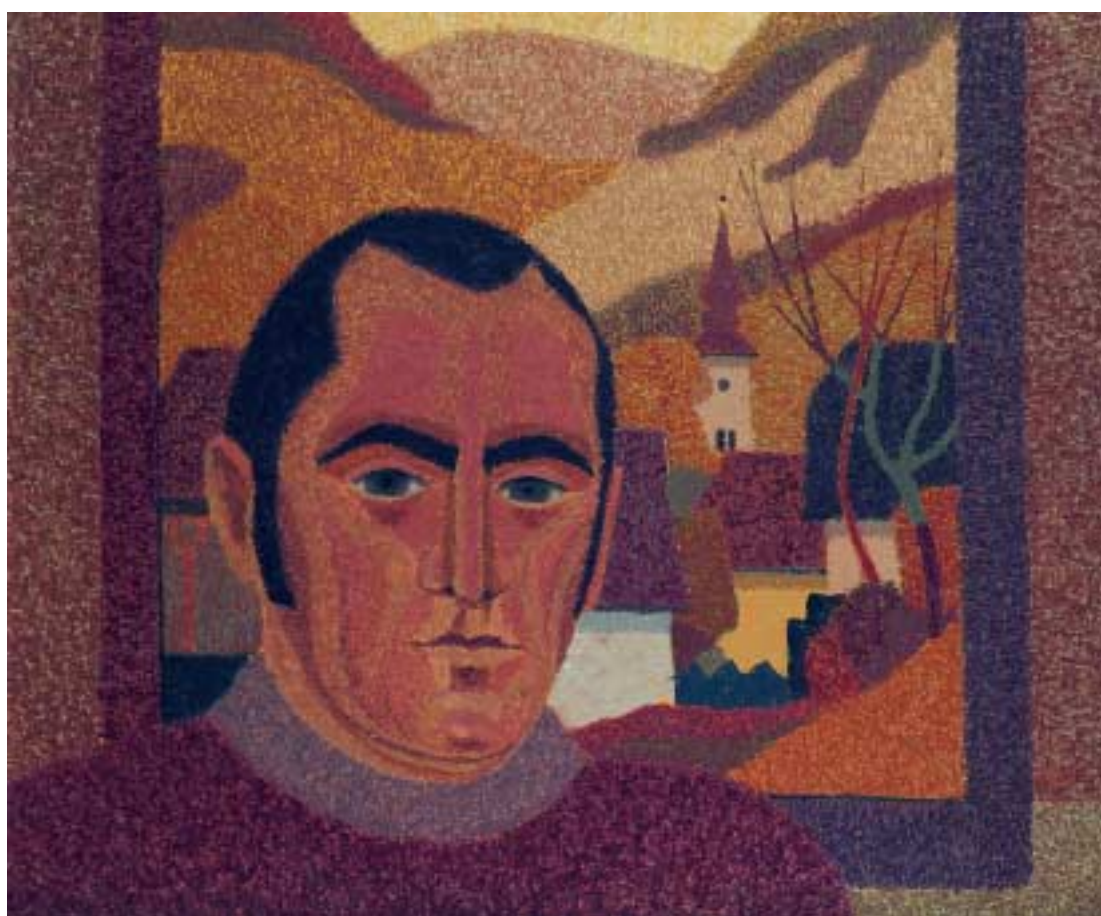
Erőteljes szög és piros szín

Erőteljes szög és piros szín

GYIMESI TÁJ II. – linómetszet, papír, 17×24,5 cm, 1981

ERDÉLYI TÁJ I. – linómetszet, papír, 15×20 cm, 1978

ÖNARCKÉP – olaj, farost, 54×64 cm, 1978

ALSÓSÓFALVA – olaj, farost, 80×100 cm, 1980

ERDÉLYI TÁJ – olaj, farost, 51×75 cm, 1979

SÓFALVA – *olaj, farost, 50×100 cm, 1982*

ERDÉLYI TÁJ – *olaj, farost, 50×122 cm, 1983*

ERDÉLYI TÁJ – *olaj, farost, 40×100 cm, 1984*

ERDÉLYI TÉLI TÁJ – *olaj, farost, 40×60 cm, 1982*

ERDÉLYI FALU – *olaj, farost, 60×80 cm, 1985*

TÉLI TÁJ – olaj, farost, 72×90 cm, 1985

TÉLI FALU – olaj, farost, 45×60 cm, 1986

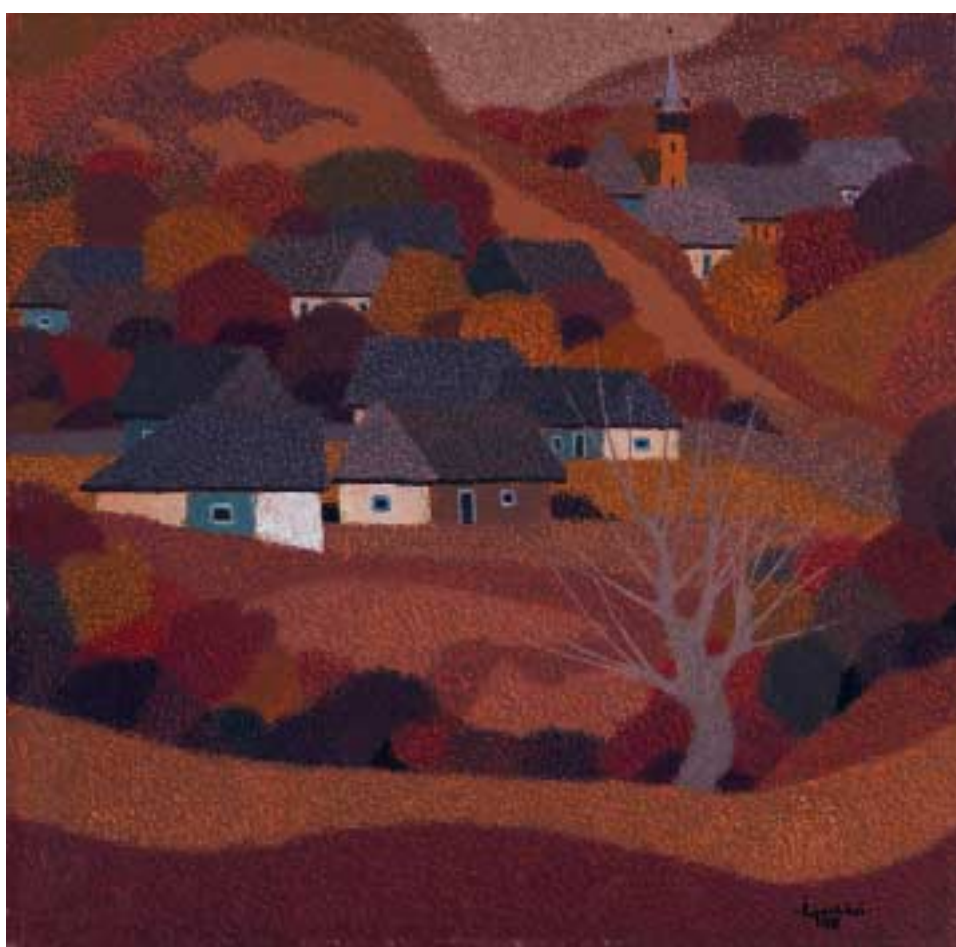
GYERGYÓI TÉL – olaj, farost, 75×75 cm, 1991

SZÁSZRÉGENI LÁNY – olaj, farost, 40×60 1991

GYERGYÓSZÁRHEGY – olaj, farost, 60×80 cm, 1990

ERDÉLYI FALU – olaj, farost, 50×40 cm, 1988

ERDÉLY TÉLEN – *olaj, farost, 61×81 cm, 1989*

TÉLI ERDÉLYI TÁJ 2. – *olaj, farost, 50×70 cm, 1995*

ERDÉLYI TÁJ – *olaj, farost, 52×48 cm, 1992*

NAPSÜTÉS GYERGYÓBAN – *olaj, farost, 80×80 cm, 1992*

TÉLI TÁJ III. – olaj, farost, 40×64,5 cm, 1992

TÉLI FALU – olaj, farost, 60×80 cm, 1992

GYERGYÓSZÁRHEGYI TÁJ – *olaj, farost, 60×70 cm, 1992*

NYÁRI ERDÉLYI TÁJ – *olaj, farost, 63×82 cm, 1992*

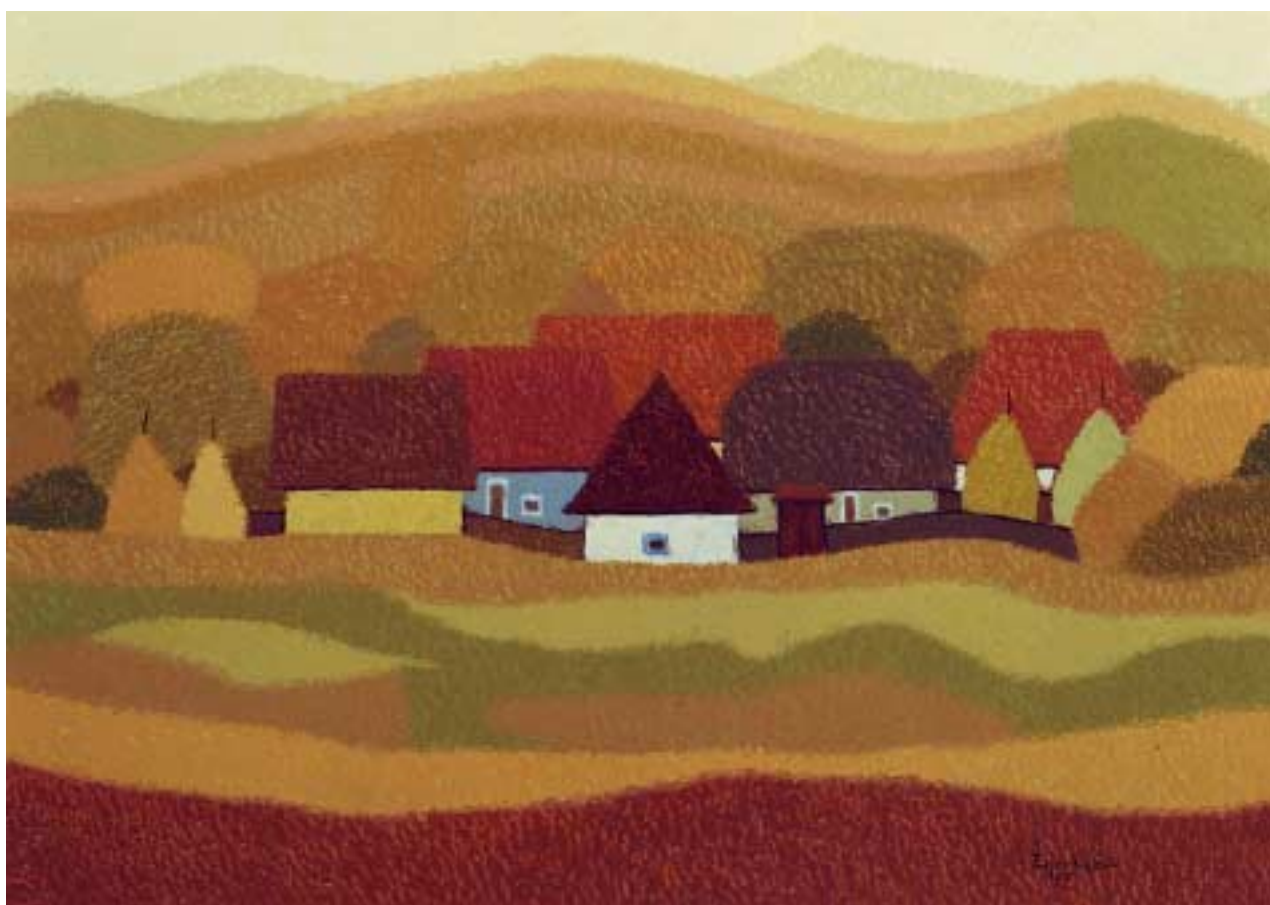
GYERGYÓSZÁRHEGYI NYÁR – *olaj, farost, 70×74 cm, 1993*

DOMBOLDAL – *olaj, farost, 63×88 cm, 1992*

ERDÉLYI FALU – olaj, farost, 60×80 cm, 1993

ŐSZI GYERGYÓI TÁJ – olaj, farost, 50×70 cm, 1994

GYERGYÓDITRÓI NYÁR – *olaj, farost, 60×70 cm, 1995*

ERDÉLYI FALU – *monotípiá, papír, 40×60 cm, 1995*

ERDÉLYI TÁJ – *olaj, farost, 64×38 cm, 1997*

ERDÉLYI TÁJ – *olaj, farost, 60×80 cm, 2001*

GYERGYÓI TÁJ II. – olaj, farost, 50×60 cm, 1997

GYERGYÓI TÁJ – olaj, farost, 50×70 cm, 1996

TÉLI ERDÉLYI TÁJ – *olaj, farost, 60×80 cm, 2000*

ERDÉLYI TÁJ II. – *olaj, farost, 60×80 cm, 2000*

TÉLI TÁJ – *olaj, farost, 60×80 cm, 2000*

ERDÉLYI TÁJ II. – *olaj, farost, 60×80 cm, 2000*

GYIMESI TÉLI TÁJ – olaj, farost, 50×70 cm, 2000

CSÁNGÓ TÁJ – monotípiá, papír, 40×60 cm, 2000

ERDÉLYI TÁJ VI. – olaj, farost, 40×69 cm, 1997

MAGÁNYOS FA – monotípiá, papír, 37×58 cm, 2001

KAZLAK – *olaj, farost, 60×65 cm, 2001*

GYERGYÓI NYÁR – *olaj, farost, 50×70 cm, 2000*

ALSÓBÁNYAI HÁZ – olaj, farost, 50×70 cm, 2000

GYERGYÓI TÁJ – olaj, farost, 50×70 cm, 2001

További jelentős festmények Erdélyről

ERDÉLYI TÁJ – *olaj, vászon, 53×100 cm, 1968*

NYÁRÁDMENTE –
olaj, farost, 57×77 cm, 1970

GYERGYÓI TÁJ IV. –
olaj, farost, 70×100 cm, 1971

HIDEGSÉG – *olaj, farost, 80×50 cm, 1974*

GYERGYÓI TÁJ I. –
olaj, farost 80×122 cm, 1971

NAGYBÁNYAI TÁJ –
olaj, papír, 70×84 cm, 1968

HEGYOLDAL – *olaj, farost, 80×70 cm, 1971*

ERDÉLYI TÁJ (ALSÓSÓFALVA) – *olaj, farost, 80×100 cm, 1970*

BIVALY KAZLAKKAL – *olaj, farost, 80×100 cm, 1971*

ERDÉLYI TÁJ II. – olaj, farost, 70×100 cm, 1971

ŐSZI CSÁNGÓ TÁJ – olaj, farost, 95×120 cm, 1971

A NAGYBÁNYAI DOMBOS TÁJ – papír, filctoll, 15×29 cm, 1971

SZAKADÉK SZÉLÉN II. – olaj, farost, 50×65 cm, 1971

ŐSZI HEGYOLDAL –
olaj, farost, 80×60 cm, 1971

NAGYSZEBENI HÁZAK –
olaj, farost, 60×40 cm, 1972

CSÁNGÓ HÁZ LÓVAL –
monotípiá, papír, 42×63 cm, 1979

CSÁNGÓ HEGYOLDAL –
monotípiá, papír, 42×59 cm, 1978

HAZAFELÉ –
monotípiá, papír, 40×60 cm, 1974

ERDÉLYI TÁJ – olaj, farost, 60×80 cm, 1976

CSÍKI TÁJ II. –
olaj, farost, 73×75 cm, 1977

HEGYVIDÉKI TÁJ –
olaj, farost, 52×52 cm, 70-es évek eleje

ERDÉLYI NÉPI MOTÍVUMOK –
olaj, farost, 80×80 cm, 1979

TÉLI ERDÉLYI TÁJ – olaj, farost, 35×70 cm, 1983

TÉLI ERDÉLYI TÁJ – olaj, farost, 30×62 cm, 1986

ERDÉLYI TÉLI TÁJ –
olaj, farost, 60×80 cm, 1989

ERDÉLYI TÁJ –
monotípiá, papír, 37×56 cm, 1988

CSÁNGÓ HÁZAK –
monotípiá, papír, 40×60 cm, 1988

GYERGYÓSZÁRHEGYI TÁJ II. – olaj, farost, 61×70 cm, 1990

CSÍKI TÉLI TÁJ LEÁNNYAL – olaj, farost, 46×50 cm, 1991

ŐSZI TÁJ – olaj, farost, 34×60 cm, 1992

GYERGYÓI TÁJ III. –
olaj, farost, 65×70 cm, 2000

ERDÉLYI TÉLI TÁJ –
olaj, farost, 60×70 cm, 1992

TÉLI TÁJ II. – olaj, farost, 40×45 cm, 1992

TÉLI ERDÉLYI TÁJ –
olaj, farost, 70×70 cm, 1999

GYERGYÓI TÁJ –
olaj, farost, 50×70 cm, 1999

ERDÉLYI TÉLI TÁJ –
olaj, farost, 50×70 cm, 1992

GYERGYÓI NYÁRI TÁJ –
olaj, farost, 50×70 cm, 1999

SZÁRHEGYI SZÉNAGYŰJTŐK – olaj, farost, 80×100 cm, 1992

TÉLI ERDÉLYI TÁJ – olaj, farost, 60×80 cm, 2000

GYERGYÓI TÉL I. – olaj, farost, 40×60 cm, 1994

ERDÉLYI TÁJ – olaj, farost, 80×122 cm, 1971

TÉLI TÁJ III. – olaj, farost, 60×75 cm, 1977

ERDÉLYI TÁJ –
olaj, farost, 50×50 cm, 1970

DOMBOLDAL – olaj, farost, 80×75 cm, 1985

SZIKLA VIRÁGOKKAL –
olaj, farost, 70×60 cm, 1972

GYIMESI TÉLI TÁJ –
olaj, farost, 100×80 cm, 1976

ŐSZI NAPSÜTÉS –
olaj, farost, 47×51 cm, 1971

BIVALYSZEKÉR – olaj, farost, 50×100 cm, 1980

GYERGYÓREMETE –
olaj, farost, 100×70 cm, 1971

CSÁNGÓ HÁZAK – olaj, farost, 50×95 cm, 1971

GYERGYÓI NYÁR –
olaj, farost, 39×60 cm, 1998

GYERGYÓSZÁRHEGYI TÁJ –
olaj, farost, 70×80 cm, 1993

GYERGYÓSZÁRHEGYI TEMPLOM –
olaj, farost, 50×70 cm, 2001

GYERGYÓSZÁRHEGYI NYÁR –
olaj, farost, 80×100 cm, 1992

SÉTA A TEMPLOMHOZ – olaj, farost, 50×70 cm, 1976

GYERGYÓI NYÁR – olaj, farost, 80×100 cm, 1996

CSÁNGÓ KERESZT –
olaj, farost, 50×70 cm, 1976

ERDÉLYI HÁZAK –
olaj, farost, 100×70 cm, 1971

GYERGYÓI TÁJ –
olaj, farost, 70×100 cm, 1971

CSÍKSOMLYÓI KÁPOLNA –
olaj, farost, 60×80 cm, 1984

GYIMESI TÁJ –
olaj, farost, 50×60 cm, 1974

CSÍKSOMLYÓ II. –
olaj, farost, 80×60 cm, 1980

CSÍKI TÁJ – olaj, farost, 70×50 cm, 1978

CSÁNGÓ KERESZT –
olaj, farost, 60×80 cm, 1974

CSÍKMADARASI TEMPLOM –
olaj, farost, 70×50 cm, 1979

ERDÉLYI TÁJ – olaj, farost, 60×80 cm, 1978

BÁNYAI REFORMÁTUS TEMETŐ – olaj, farost, 60×80 cm, 2001

ayesano
Sag...
21

